

Mulgi mälumäng „NELLÄS“ 17.02.16 Ala rahvamaja

1. TÄHELEPANU! VIDEO (A.L.Ütsik)

Mis mõisaga on tegu? (näita ainult 1 min)

<https://www.youtube.com/watch?v=u1UPeKqBOPY>

Vastus: KÄRSTNA MÕIS

2. MULGI KEEL (A. Laande)

Pane ümmer. Väist egä `arki es panda vanast lavva pääl.

Vastus: Nuga ega kahvlit ei pandud vanasti laua peale.

3. PILDIVOOR (P. Mänd)



Kes on pildil? (Kirjuta ees- ja perekonnanimi!)

Vastus: Juhani Püttsepp on sündinud 17.02.1964 Tartus, aga ema poolt Helme mulk. Veetis suure osa lapsepõlvesuvedest Tõrva lähedal Pääbu (Pääbo-Rassi) talus vanavanemate juures.

Juhani Püttsepp on kirjutanud ligi 20 raamatut ja teinud dokumentaalfilme. Eriti võlub Juhani raamatute kirjutamine lastele, viimastel aastatel on ilmunud näiteks: „Lauajupi Madonna”, „Toad täis nukkude juttu” ja „Vapramäe Vapu”.

Allikas: <http://www.mulgimaa.ee/mulgimaast/vaimne-parand-juured/>

4. SPORT (E. Liiber)

Novembris 2015 a. toimusid Tartus Eesti jõumeistrivõistlused klassikalises tõstmises, mis oli ka valikvõistlus Euroopa meistrivõistlusteks. Rekordarv osalejatega toimunud võistlustel osales ka üks mulgimaa tüdruk, kes sai kogusummaks 330,5 kg, mis on Eesti rekord nii juunioride, kui ka täiskasvanute arvestuses. Nende tulemustega saavutas ta oma keha- kaalu (57 kg) kategoorias kulla. Lisaks oma kategooria võidule krooniti ta Eesti absoluut- seks meistriks nii juunioride vanuses kui täiskasvanute seas. Järgmine võistlus on Euroopa MV, mis toimuvad Tartu Dorpat SPA- s 5. - 12. märtsini. Võimalus omadele kaasa minna elama, sest sellist võimalust ei pruugi enam aastaid tulla. Kes oli see tüdruk?

(Eesnimi- ja perekonnanimi 2 punkti. Perekonnanimi 1 punkt.)

Vastus: Kädy Kampus Abja-Paluojaalt.

5. MULGIMAA AJALUGU ja ARHITEKTUUR (P. Mänd)

Mis ehitis on pildil?



Vastus: Mats Erdelli kabel Ala kalmistul

Aadress: Ala küla, Helme vald, Valga maakond

Taageperast mitte kaugel asub Ala kalmistu, mille lõunapoolsest otsas paikneb esimese Eesti soost mõisniku Mats Erdelli kabel. Seal puhkavad ka Matsi naine Kärt, poeg Friedrich Bernhard ja veel üks Matsi järglasi. Mats Erdell oli Taagepera Sõnni talu omanik, kelle üks järglasi - Hans Erdell - ostis 1868.a. Roobe mõisa päriseks. See oli üks varasemaid taolisi oste Liivimaa ajaloos.

Hea teada: Mats Erdell (1792—1847) oli esimene Eesti soost mõisnik.

Allikas: <http://www.puhkaeestis.ee/et/mats-erdelli-kabel-ala-kalmistul>

6. MUUSIKA (A.Pai)

Üks kuulsamaid Helme kihelkonna ja Soomemaa vahelisi sidemeid on üks kuulsust kogunud kirjaneitsi. Ta kirjutas kuulsaks Mulgimaa ja aastaid hiljem ka Soomemaa piirkonna Häme. Ei küsi isiku nime, vaid temast 2011.a tehtud eluloolise mängufilmi pealkirja.

Vastus 1

Ella Marie Murrikust, Hella Wuolijokist on tehtud elulooline mängufilm „Hella W“.

Režissöör: Juha Wuolijoki

Peaosas: Tiina Weckström

Stsenarist: Outi Nyytjä

Operaator: Peter Flinckenberg

Kunstnik: Kari Kankaanpää

Helilooja: Panu Aaltio

Produtsent: Juha Wuolijoki

Kaasprodutsent: Riina Sildos

Tootjad: Snapper Films (Soome), Amrion OÜ (Eesti)

Esilinastus Eestis: 08.03.2012

"Hella W" on üks esimesi eluloofilme, mis räägib ühe unustamatu eesti päritolu naise loo. Film on enamjaolt üles võetud Soomes, osaliselt filmitud ka Eestis, Palmse ja Sagadi mõisas.

Loe lisaks: <http://www.kino.ee/Event/2095/>

<http://vaskuss.blogspot.com/2012/03/hella-w-juha-wuolijoki-2011.html>

7.LOODUS (O.Renno)

On mitmeid luuletusi ja laule loomade eluasemetest, ka tänavuse aasta looma maja kohta. Kes on selle loo sõnade autor ja millal (± 5 aastat) ilmus esmatrükk

– Helvi Jürisson, 1970.a (ajakirja Pioneer okt. nr).

8.ETTEVÕTLTUS; MAJANDUS (A.-L. Ütsik)



Millise Valgamaa firma koostööpartnerite logosid sa näed?

VASTUS: Ala TALUTEHNIKA

9. MULK MUJAL (A.Pai)

Helme kihelkonnas Hummulis sündis 1942.a mees, kes õppis Eesti Riiklikus Kunstiinstituudis graafikuks. Tõelise kunstnikutraagika kohaselt on ta kogunud kuulsust pigem pärast oma surma. Ometi on ühte tema teostest läbi aegade enim paljundatud. Paljundustööd teostati USA-s ja Suurbritannias, viimati 2007.a.

Nimeta, millist graafik Rihet-Urmas Ploomipuu teost on läbi aegade enim paljundatud? Usutavasti on iga mälumängur sellist paljundatud teost oma käes hoidnud.

Vastus :Eesti kahekroonilist.

1989. aasta 8. detsembril kuulutati välja avalik konkurss Eesti krooni kujunduse leidmiseks. Teiste hulgas esitas oma kavandi märksõna „Deimos” all ka Rihet-Urmas Ploomipuu. Tema kavandite hulgast valiti välja ühe- ja kahekroonine.

Viimased kahekroonised trükiti 2007.a ja need paisati ringlusse 2009.a.

Ühe- ja kahekroonised paberrahad, millel vastavalt Kristjan Raua ja Karl Ernst von Baeri pildid peal, tegi USAs valmis American Banknote Company.

Loe lisaks: <http://epl.delfi.ee/news/eesti/slol-numbrita-2kroonine-maksab-200-krooni?id=50845501>

<http://epl.delfi.ee/news/kultuur/kellel-on-valge-maja?id=51299346>

10. MULGI KULTUUR (A. Laande)

Millise töö juures kasutati neid riistu?

Rabatselaud, tuulipenk, kolgispuu, ropsimõõga, põhulooga.

Vastus: Need on lina töötlemise tööriisad.

11. VARIA (O.Renno)

Egiptuses on arheoloogid leidnud mitme tuhande aasta vanuste hauapanuste hulgas ka veel söömiskõlbuliku meega anumaid. Mis takistab mett riknemast (kaks asjaolu) ?

– Parasmadal niiskusesisaldus (~17%) ja mesilasensüümide mõjul tekkinuid glükoonhape.

12. VANAD ESEMED JA ASJAD (E. Liiber)

Kuidas nimetatakse seda eset, mis jõuab kohe teieni? (Tal on konkreetne nimi tänu tema kasutusale.)

Vastus: Kirjaümbriku avaja.



13. TÄHELEPANU! VIDEO (A.L.Ütsik)

<https://www.youtube.com/channel/UCqkMgK5CbGoBb6SZB4NwcxA>

(Palun näita seda videot alates 20, sekundist 1 min)

Mis seos on sellel mehel Tõrva külje all asuva kohaga.?

Vastus: Martin Helme-Tõrva külje all asub selle nimeline küla/asula

14. MULGI KEEL (A. Laande)

Mes tõbi sii olli? Nõste.

Vastus: Rõuged

15. PILDIVOOR (P. Mänd)



Vastus: Heino Pars sündis 13.10.1925 Mustlas Tarvastu kihelkonnas – 08.10.2014 oli eesti nukufilmilavastaja. Parsi käe all valmis aastatel 1962-1990 kokku 31 filmi. Tema tuntuimad filmid on "Operaator Kõps seeneriigis", "Operaator Kõps marjariigis", "Operaator Kõps kiviriigis" ja "Operaator Kõps üksikul saarel", "Nael", "Putukate suvemängud", "Mardileib", "Kunksmoor", "Kunksmoor ja kapten Trumm", "Välek Vibulane" ja "Meemeistrite linn".

Allikas: <http://www.mulgimaa.ee/mulgimaast/vaimne-parand-juured/>

16. SPORT (E.Liiber)

Ta võitis Eesti mv-tel kümnevõistluses 1970 kulla, 1972 hõbeda, 1969 pronksi. Isiklik rekord kümnevõistluses 7624 punkti (1979). Tuli kümnevõistlejana 1973 NL-i aü-te meistriks ja võitis NL-i relvajõudude mv-tel hõbeda. Oli 1996 Atlanta OM-il Eesti kergejõustiku koondise esindaja. Oli 2000-01 Tallinna Spordihalli direktori asetäitja ja 2001-09 direktor. Kes?

Vastus: Heino Sildoja

17. Mulgimaa ajalugu ja arhitektuur (P.Mänd)

Mis hooned on pildil? Kirjuta nende toleleagne funktsioon! (kaks õiget 2 punkti)

Vastus: Kirik ehitati Tõrvasse algselt Vene Õigeusu Kiriku koosseisu kuuluva kirikuna aastatel 1903–1905 Vene riigi raha eest. Ehitusmeister oli Karl Šurin. Kirik ehitati maakivist ja pandi telliskivivooderdus. Kahe kupli ja kellatorniga kirikut kattis tsinkplekist kelpkatus ja sammasesist püramiidkatus. Kütmiseks oli kaks raudahju. Kiriku kõrvale ehitati ka preestri- ja köstrimaja.



28. detsembril 1905 toimus kiriku pidulik sisseõnnistamine Helme-Tõrva apostliku õigeusu Kristuse Sündimise Kiriku nime all. Vene Õigeusu Kirik 1915. aastal koos preestrimajaga
allikas: https://et.wikipedia.org/wiki/T%C3%B5rva_kirik

18. MUUSIKA (A. Pai)

Kes eesti heliloojatest on kirjutanud ooperite „Pühajärv“, „Tormide rand“ kõrvale ka 3-vaatuselise ooperi „Kosilased. Mulgimaalt“ (1959). Libreto autor Kersti Merilaas Eduard Vilde „Vigased pruudid“ ainetel. Seda ooperit mängiti alates 1960.st aastast Vanemuise teatris üle 130 korra.

Viimati taaslavastati see Vanemuise teatri poolt 2004.a Ülenurme Põllumajandusmuuseumis, lavastajaks Andrus Vaarik.

Vastus: Gustav Ernesaks

Allikad: raamat: “Gustav Ernesaks“

[http://www.vanemuine.ee/artiklid/vigasest-pruudist-saab-
loo-lopuks-selgrooga-inimene/](http://www.vanemuine.ee/artiklid/vigasest-pruudist-saab-loo-lopuks-selgrooga-inimene/)



https://www.google.ee/?gfe_rd=cr&ei=jWvDVvCPNIOA8QeEIISACQ&gws_rd=ssl#q=Kosilased+Mulgimaalt

19.LOODUS (O. Renno)

Miks lumi külma ilmaga (10 ja enama külmakraadi puhul) jala all kriuksuma-krudisema hakkab?

– Lumekristallid muutuvad hapraks, ei libise enam üksteise suhtes ja hoopis murduvad hulgaliselt.

20.ETTEVÕTLUS; MAJANDUS (A.L.Ütsik)

Ala söevabrikule kuulub 3 sötetehast; kaks neist on Valga- ja Järvemaal ja kolmas Põltsamaal Nurgal keskladu-tehas. Ala süsi on saanud ka rahva lemmiku tiitli. Mis puust nad seda teevad? Nad kasutavad toormeks kahte erinevat puitu.

VASTUS: haab ja lepp

21.MULK MUJAL (A.Pai)

See kuningas on mulgi juurtega. Alates 1995.aastast on ta „kuningas eksiilis“.

Tema kuningriigi müntide sari on ärratanud rahvusvahelist tähelepanu. Muidu on ta täitsa asise haridusega mees: ta on lõpetanud Tallinna Tehnikaülikooli majandusteaduskonna ja Tartu Ülikooli žurnalistikaosakonna. Ise ta kuningaks ei kippunud vaid teda kutsuti. Tema kuningriigis valitseb demokraatlik monarhia ja alamaid kutsutakse tagasõrulasteks.

Nimeta selle kuninga ametinimi või kodanikunimi?

Vastus: Torgu Kuningriigi kuningas Kirill I ehk kodanikunimega Kirill Teiter. Perekonnanimi Teiter pärineb Tarvastu valla Mustla küla talunimest Teitre (Nuudi Teitre, sks. Nudi Teiter, XVIII saj). Kirill Teiter kuulub ka Tarvastu kihelkonna põlisesse Lilientali sugukondada. Mari Liliental on Kirill Teiteri esiema, kes on sündinud 1858 Tarwast, Jasi-Mörrö, Lifland. Torgu Kuningriigi loomisest loe ise juurde:

Loe lisaks: <http://www.geni.com/people/Mari-Teiter-Liliental/6000000000014240596>

https://et.wikipedia.org/wiki/Kirill_Teiter

https://et.wikipedia.org/wiki/Torgu_Kuningriik

22.MULGI KULTUUR (A. Laande)

1. Kangakudumise ja võrgukudumise juures kasutatakse abivahendeid. Kuidas on nende tööriistade nimi? Kaks nime annavad kaks punkti, üks annab ühe punkt.

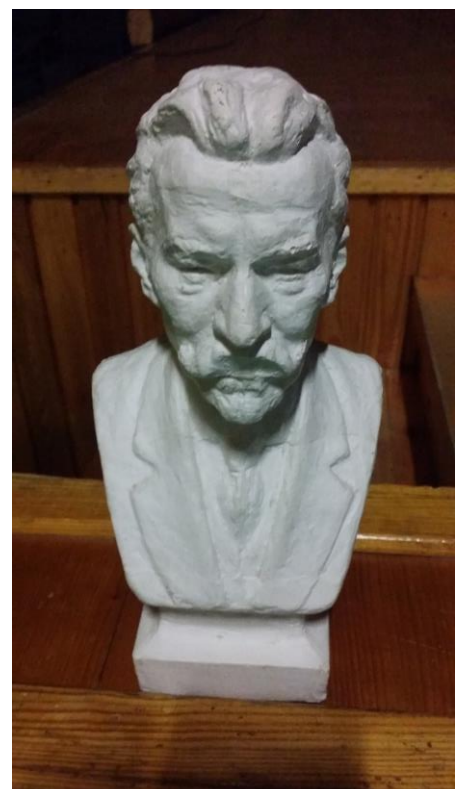


Vastus: Piirits või ui , veel käbi, käbä.

23. VANAD ESEMED, ASJAD: (E. Liiber)

Kellele kuulub see kuju ehk kuidas on selle mehe nimi, keda kohe näete?

Vastus: August Kitzberg



24. VARIA (O.Renno) NUTIKÜSIMUS (KOMBI):

1) See on üks kahest oma otstarvet selliselt muutnud ehitisest Helme kihelkonnas (oli veel kolmaski, mis aga hävis 1944. a).

2) Hoone rekonstrueeriti põhjalikult 1934.–1936. aastal.

3) Selles majas on sündinud üks tuntud kirjanik.

4) Praegu töötab selles majas kool.

Vastus: Ala koolimaja, endine kõrtsihoone. Teine oli Pikasilla kool (töötas 1921–2014) ja kolmas Soe kõrtsihoone (seal oli Hummuli kooli kolm klassi 1913–1925).